AKBABA'YA UYGUN YÖNLERİ, ANILARI VE NÜKTELERİ İLE

TANIDIĞIM MEŞHURLAR

Naci Sadullah DANİŞ

Halikarnas balıkçısı
(CEVAT ŞAKİR)

HİÇ, insan, İngiltere'nin «Oksfort» Üniversitesinde «Ekonomi-Politik» okuduktan sonra İstanbul'a dönüp de Fatih semtinde «Molla Gürânî» dergâhına derviş olur mu?

«Halikarnas Balıkçısı», bunun niçin, nasıl olabildiğini bize işte aynen şöyle anlatıyordu:

«İstanbul, henüz işgal olunmuştu. Bu demekti ki, bu şehirde artık Türk'ün haklı olmaya hakkı kalmamıştı!

«İşgal kuvvetleri askerlerinden, küfür, şamar, yumruk, tekme ve hattâ dipçik ya da süngü yemeniz için, Türk olduğunuzun anlaşılması kâfiydi. Bıçak artık kemiği de aşmış, iliğe saplanmıştı.

«Gerçi Anadolu'ya kaçmaya ve hür bir âleme kavuşmaya can atmaktaydım ama, bunu başarabilmeye sıhhatim maalesef hiç de elverişli değildi. Zira ciğerlerimde, hayatımı tehdit eden lezyenler vardı!

«Bu yüzden İstanbul'dan gövdemle ayrılamıyordum ama, bunun bir de bu cehennemleşmiş şehirden gönülce ayrılması yok muydu?

«Nitekim ben de düşüne taşına, sonunda, işgal altındaki İstanbul'un, işgalden uzak bir köşesini buldum, ve: «Ver elini yâ Molla Gürânî!» diyerek onun dergâhına derviş olmakta karar kıldım.

«Dervişlik, —kısmen de olsa— beni, işgal İstanbul'undan ayırıp, Türk İstanbul'da yaşatabiliyordu.

«Artık:

«Yâr elinden aşk meyin biz içmişiz,
«Mest olarak, bu cihandan geçmişiz!»

kabilinden, güfteleri de tarafımdan yazılan «nefes» ler besteliyor ve sırtımda «Haydarî» m, —yâni cübbem,— ve başımda «irâkiye» sine siyah sarık dolanmış rüfâi tacımla, kendimi başka bir âleme intikal etmiş hissediyordum!

«İşte o sırada bir gün Beşiktaş camiinin önünde dururken, beni ikinci cemaate imamlık etmeye çağırmazlar mı?

«Eh, başımdaki koskoca sarıktan utanmadan, bu işi beceremiyeceğimi söyleyebilecek değilim ya?

«Çaresiz yaradana sığınarak cemaatin önüne dikildim.

«İkindi namazının dört rekât olduğunu bilmiyor değilim. Gelgelelim, ben kapıldığım heyecan içinde kıldırdığım rekâtların sayısını şaşırmışım.

«Ayakta dua ediyor gibi dikilirken:

«— Acaba bu üçüncü mü, yoksa dördüncü mü olacak?...» diye kara kara düşünüp duruyorum.

«Nihayet o seferki oturuşumda içimden: «Hey Allahım, bana acımazsan, bâri bana uyan şu cemaate acı!...» diyerek sağa sola selâmı bastım.

«Arkadan hiçbir ses çıkmayınca, ferah bir soluk alarak anladım ki, namazı zamanında bitirmişim!

«Fakat câmiden sırsıklam terlemiş olarak ayrılırken, imamete de, ibâdete de tövbe ettim. Zira ben bir ikindi namazının altından zor kalkabilmiştim. Ya koskoca bir teravih namazında, rekâtların hesabını tutabilmek benim ne haddimeydi?

«İşte o gün bu gün, mübarek câmileri hep uzaktan sever oldum!...»

* * *

İnanır mısınız? Bu, «Halikarnas Balıkçısı» nı yazmaya, dördüncü başlayışımdır.

İşin büyük zorluğu, ele aldığım konunun fakirliğinden değil, fakat tam tersine, son derece zenginliğinden geliyor. Zira o koca «Halikarnas Balıkçısı» nın, birbirinden orijinal pek çok cepheleri olan büyük ve rengârenk kişiliğini bir tek yazıya sığdırabilmek, mitolojik bir devi, bir bebek beşiğine uzatmaya kalkışmak kadar güç bir çaba...

Nitekim, bizzat kendisi bile, —o şelâleler gibi çağıldayan üslûbunun işıl işıl belâgatine rağmen— «Mavi Sürgün» isimli enfes eserinde, fırtınalar gibi geçerek seksen yaşına dimdik ulaşmış hayatının yalnız bir safhacığını, koskoca bir kitaba ancak sığdırabilmiş!

Bunun içindir ki, ben bu yazıma: «Bir Deryadan Damlalar» adını daha yaraşıklı bulacağım. Zira tersini iddia edersem, «Halikarnas Balıkçısı» nı yakından ve gerçekten tanıyanlar, bu yazımı okuduktan sonra dudak büküp:

«— Dağ fare doğurmuş!...» diyeceklerdir!

* * *

Bana sorarsanız, «Halikarnas Balıkçısı» nı, seksen yaşına kadar ruhu ve bedeniyle dipdinç tutan çeşitli nedenlerin en başında, «Sevmek kudreti» gelir!

Siz lûtfen: «Halikarnas Balıkçısı» neyi sever ki?... demeyiniz. Zira siz öyle sorarsanız, ben de mecburen şöyle cevap vereceğim:

«Halikarnas Balıkçısı» neyi sevmez ki?... Kadınları mı sevmez? Ağaçları, çiçekleri, yıldızları ve hele denizleri ile tabiatı mı sevmez? Başta eşi, çocukları ve dostları olmak üzere, fakirleri ve sakatlarıyle, zekileri ve kaçıklarıyla, iyileri ve kötüleriyle, sofuları ve dinsizleri ile, cılızları ve kuvvetlileriyle insanları mı? Çileleri ve neşeleri, kâbusları ve en tatlı rüyalariyle, gürültüleri ve fırtınaları ile hayatı mı sevmez?

Musikiyi mi? Kitapları mı? Rakısı ve viskisi ile içkiyi mi?... Neyi, neyi sevmez o?...

Ben onun, mürailikten, basma kalıplıktan, şarlatanlıktan, züppelikten, samimiyetsizlikten, kalleşlikten, kaypaklıktan başka, bu dünyada can-ü yürekten sevmediği hiçbir şey bilmiyorum!

Nitekim bir gün bana, olanca samimiyetiyle:

«— Ortalıkta sevilecek hiçbir şey bulamasam, telgraf direklerine ilân-ı aşk ederdim!...» demiş olan, bizzat kendisi idi!

Şu var ki, «Halikarnas Balıkçısı», sevdiklerine karşı «alıcı» değil, «verici» bir âşıktır.

Sevdiklerine kendisinden bir şeyler verebilmek, onun en büyük şehvetidir.

İçine bir sürgün olarak gittiği zaman bir cennet kadar güzel, fakat bir çöl kadar çıplak bulduğu «Bodrum» u, şimdi yemyeşil kılmış bulunan bütün ağaçlar, hep onun çocuklarıdır. Her yıl bir fırsatını yaratıp oraya gider ve eliyle diktiği o yeşil evlâtların sıhhatlerini bir bir yoklayıp, yanlarına yenilerinin fidanlarını yerleştirir.

— Çek gençleri kendilerini yakıyor. —

Yazısız

Cebinde Oksfort diploması ile İstanbul'a döndüğü zaman bir dergâh dervişi olan «Halikarnas Balıkçısı», bir sürgün olarak «Bodrum» a vardığı zaman da, kırk lira aylıkla Belediyeye bahçıvan naspolunmuştu!

Bu aylık karşılığında «Bodrum» a diktiği ağaçların ise, bugün kırk milyarla ölçülmez bir pahası var.

Vermek, bu demek değil mi?

«Bodrum» balıkçıları, «Bodrum» süngercileri, en ilkel şekilde yaptıkları kendi sanatlarını, getirttiği kitaplardan inceleyen «Halikarnas Balıkçısı» ndan çok şeyler öğrendiler. Vermek, bu demek değil mi?

Bu üniversite diplomalı dergâh dervişi, sonradan yetişme bahçıvan ve balıkçı, Bodrum'da kendi evini bizzat yaparken, mimarlığı, duvarcılığı, sıvacılığı, marangozluğu da öğrendi.

İlk gençliğinde sevdiği kadınların en unutamadığı, bir İspanyol Karmeni olduğu için, Bodrum'da yaptığı ilk sandala «Madrit» adını vermişti.

O sırada «Bodrum» u ziyarete giden bir devlet adamımız, bu ismi görünce irkilmiş. Zira o yıllar, İspanya'nın bir iç savaşa sürüklenmiş bulunduğu yıllardır. Bizim hükûmetimiz ise, karargâhını «Madrit»te kurmuş olan Cumhuriyetçilere karşı dövüşen Almanlardan ve İtalyanlardan yanadır. Bu yüzden, bizim devlet adamı kaşlarını çatarak: «Madrit de nereden çıktı? Bu adam sandalına takacak başka isim bulamamış mı?...» deyince ve bu açık takbih de kendisine duyurulunca, «Halikarnas Balıkçısı» sevdiği o adın yerine, şu yenisini yazmış:

«— Sevil!...»

Fakat bizim devlet adamı bu yeni ismi öğrenince, yine kaşlarını çatmış ve:

«— Canım, demiş, «Sevil» de, kızıl cephenin İspanya'daki ikinci karargâhı... Söyleyin ona, başka bir isim bulsun sandalına!...»

Bu ferman (!) kendisine bildirilince, artık kaşlarını çatmak sırası «Halikarnas Balıkçısı» na geçmiş, ve:

«— Öyleyse artık sellü - seyf ediyorum!»

(Yâni, artık kılıcı çekiyorum!) diyerek, sandalının burnuna şu kelimeyi yazmış:

«— Yatağan!...»

* * *

Böylece ilk defa sandal şeklinde bir kılıç gibi, bir devlet adamımıza karşı çekilmiş olan o «yatağan», ondan sonraki yıllarda, Cava Körfezinde çok fırtınalar atlatmıştır.

Şimdi müsaade ederseniz, o fırtınalardan birisinin «Akbaba» ya uygun hikâyesini, bizzat «Halikarnas Balıkçısı» ndan dinleyelim:

«— Bir gün, çok sevdiğim bir denizci ve süngerci olan Zıpkın Mustafa ile balığa çıkmıştık.

«Fakat akşama doğru «Akdeniz» de «fırtınalar imparatoru» sayılan korkunç bir «provetza» patlak vermez mi?

«O müthiş fırtına altında, «Yatağan» ı «Bodrum» a ulaştırmak imkânsızdı.

«Çaresiz ve güç belâ en yakın sahile yanaşıp demirledik.

«Geç vakit fırtına yatışınca, Mustafa ile kıç tarafa yanyana uzanıp, kalın battaniyemizin altında derin bir uykuya dalmışız...

«Fakat uyanınca, bir de ne göreyim? Bizim Mustafa'nın elleri, acayip acayip benim bacaklarımı mıncıklamakta değil mi?

«Acaba rüya mı görüyor? Kendisini evinde, karısının koynunda mı sanıyor?... diye düşünerek:

«— Mustafa!...» diye hafifçe seslendim.

«Cevap alıp da uyanık olduğunu anlayınca, tepem fena halde attı. Öfkeli bir sesle:

«— Ne halt karıştırıyorsun böyle?...» dedim.

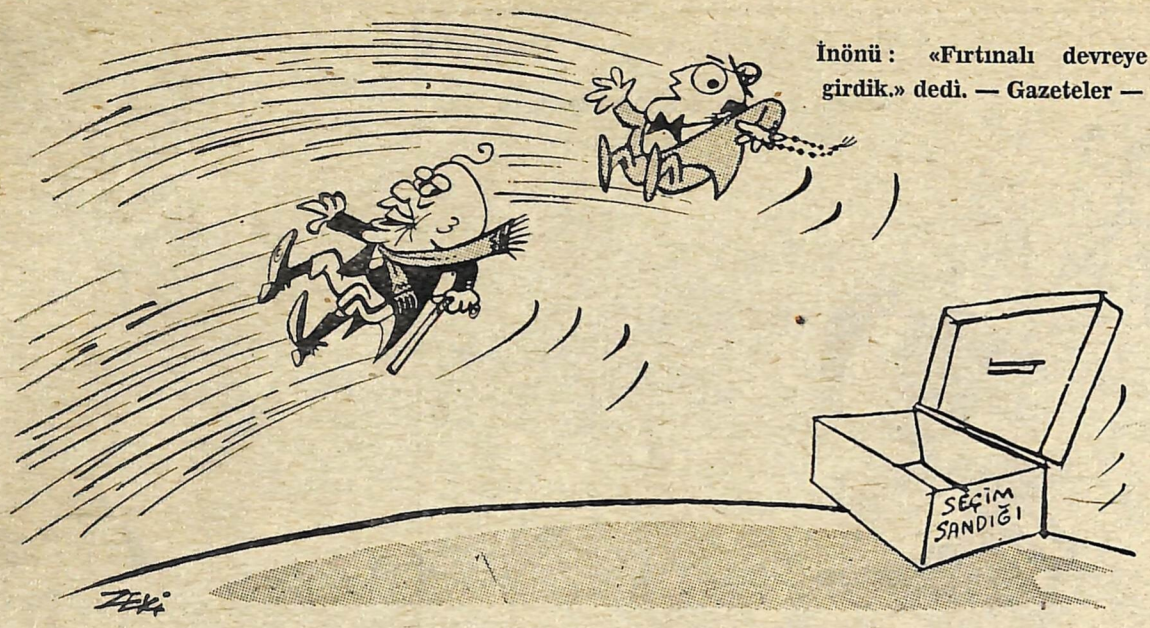

İnönü : «Fırtınalı devreye girdik.» dedi. — Gazeteler —

Yazısız

«O, mırıldanmasına devam ederek, sükûnetle cevap verdi:

«— Bacağımı arıyorum!...»

«— Ne olmuş bacağına?»

«— Ne bileyim ben? Arıyorum, arıyorum bulamıyorum!...»

«Bu cevabı alınca, aklım suya ererek gülümsedim. Zira besbelliydi ki, adamcağızın bacağı fena halde uyuşmuş olacaktı:

«— Hangi bacağın?...» dedim.

«— Senden yana olan!...» dedi.

«— Öyleyse, dedim, avucunu o kalçana koy, aşağıya doğru kuvvetle sıvazla: Bacağını bulursun.»

«— Bu tuttuğum bacak benim değil demek?»

— Değil elbet... Bırak onu, o beriki bacağım!...»

«Mustafa: «Tuh Allah cezasını versin!...» diyerek elini bacağımdan çekti.

«Pek az sonra da sevinçle seslendi:

«— Cevat ağabey... Cevat ağabey!»

«— Ne var?»

«— Sayende, buldum bacağımı!..»

«Ben de güldüm ve:

«— Gözün aydın öyleyse, dedim, iyi göz kulak ol ki, bir daha kaybetmiyesin!...»

* * *

«Bodrum» dayken, «Halikarnas Balıkçısı», evine götüreceği erzakı, eşine kendi tarifi üzerine diktirdiği yekpare ve orijinal tulumunun birer torba büyüklüğündeki ceplerinde taşırdı. Kendi iddiasına göre, böyle davranmak sayesinde, ellerinin özgürlüğünü, file taşımanın zilletinden kurtarmış oluyordu.

Fakat, günün birinde, —ilkokulu bitiren çocuklarını birer münasip mektebe vermek mecburiyetiyle— İzmir'e taşınınca, «Bodrum» daki rahat tulumu ile dolaşamaz oldu. Giydiği yeni elbiselerin ufak cepleri ise, birer file vazifesi görmeye elverişli değildi.

O halde ne yapmalı, ellerinin özgürlüğünü file taşımanın zilletinden nasıl kurtarmalı idi?

Ben, aklıma gelmiş bulunan bu suali, bir gün, İzmir'in Kemeraltı caddesinde karşılaştığımız zaman, «Halikarnas Balıkçısı» nın bizzat kendisine sordum. O gülerek:

«— Ben onun çaresini çok kolay buldum!...» dedi.

Ben merakla:

«— Nasıl?» diye sorunca o:

«— Anlatmaya lüzum yok, dedi, ve ilâve etti:

«— Seni şimdi bize götüreceğim. Bu suretle de sen, o basit çarenin nasıl bir çare olduğunu göreceksin!...»

Koluma girdi. O zaman oturduğu semte giden, ve tam evinin kapısı önünde duran otobüsün kalkacağı durağa doğru yürüdük.

Durakta, henüz gelmemiş olan otobüsü bekleyen sekiz, on kişi vardı.

Biz de aralarına karışıp beklemeye koyulduk. Cevat kulağıma:

«— Şimdi, dedi, şu solumuzdaki ağaca bak!»

«— Baktım, ne olacak?»

«— Dikkatli bak!»

Ben bakmaya devam ederek ilâve ettim:

«— Vallaha, ben fevkalâde bir şey göremiyorum!...»

O, ancak benim duyabileceğim bir sesle cevap verdi:

«— Ağacın en alt dalında asılı duran koca torbayı görmüyor musun?»

«— Gördüm, ne olacak?»

«— Ne mi olacak? Yahu, işte benim file o... Sabahleyin doldurup astım, şimdi alıp götüreceğim... İçinde en az iki yüz liralık yiyecek, içecek var!...»

Yüzüne hayretle baktım:

«— Ya çalsalardı?»

«— İmkânı mı var? İstanbul'un meşhur emanetçi Sultana'sında eşya kaybolur, bu ağaçta kaybolmaz... Nitekim bir senedir hiç el süren olmadı... Sen gevezelik etmezsen, belki bütün İzmir'i soyarlar, fakat benim tabiî emanetçiye kimse el uzatmaz!...»

Ve etrafımızdaki yolcuları gösterip gülerek ilâve etti:

«— Zira, bu gördüğün insanların hepsi, benim filenin gönüllü bekçisi sayılırlar. Bütün otobüs bekleyenler benim fileyi, ister istemez içlerinden birinin sanıyorlar. Yoksa, onlara göre, hangi enayi, hangi sersem, malını ağaca asıp da çekilir gider?...»

Doğrusu, basit çare gerçekten de sehl-i mümteni bulunmuştu, fakat ben bu açıklamayı yaptıktan sonra, bizim sevgili «Halikarnas Balıkçısı», İzmir'in Konak durağındaki o emin emanetçisine artık zor güvenebilir. Zira o hazır nevale torbasını oradan rahatça alıp götürecek olanı da herkes onun gerçek sahibi sanacak değil mi?

Ve böylece, bir namaz selâmı ile başladığımız hikâyene, içine olanca kalbimizi ve olanca iyi dileklerimizi doldurup sana kendi selâmını savurarak son verelim:

«— Merhabaaa koca Halikarnas Balıkçısı! Ömrün boyundan kat kat uzun olsun!...

Naci Sadullah DANİŞ

FESAT

Herkes birbirine «İyi misin?» der,
Bir gönül almadır bu sözden maksat.
Sen de soranlara şu cevabı ver:
Alış veriş kesat, insanlar fesat!

Çoğunluk taşıyor geçim yükünü,
Kim binse kağnına söyler türkünü.
Bir giyen olmuyor suçun kürkünü;
Ortalık pek kesat, insanlar fesat!

Saat silinmemiş, birden duracak.
Toplum yarasını kimler saracak?
Bakalım halimiz neye varacak?
Dünya güzel ama insanlar fesat!

Köylü şehre iner sırtta yorganı,
Ekmeğine katık eder soğanı.
Rahmet sayar ama gökten yağanı
Aslında iş kesat, insanlar fesat!

Her şeyi toz pembe görür (ÂŞIK) lar,
Sinirli bir «Horon» çeker uşaklar.
Çevreye yayılmış kargaşalıklar;
Çevre câzip ama, insanlar fesat!

Zulmün elebaşı hazdan kasılmış,
Fikir özgürlüğü rafa asılmış.
Eski mutlu çağlar ayrı fasılmış;
Çağlar aynı lâkin, insanlar fesat!

Gençlik tahsil için neye katlanır?
Ya copla dövülür, ya tokatlanır.
Sonra hem hapsolur, hem sakatlanır;
Bilim câzip ama, insanlar fesat!

Yarı aç, yarı tok bir taş üstünde,
Devrim düşmanları hep baş üstünde,
Anneler, babalar ateş üstünde,
Her şey iyi ama, insanlar fesat!

Şunun komandosu, bunun ordusu,
Doğru mu ikiye bölmek ulusu?
Zaten dış düşmanlar kurmuşlar pusu;
Anlayış çok kesat, insanlar fesat!

Sözümüz samimî kimse kızmasın!
Dert, dâva bizimdir dışa sızmasın!
Bâtıl inançlarla yurttaş azmasın;
Ortalık çok fena, insanlar fesat!...

Salâhattin KUTLU

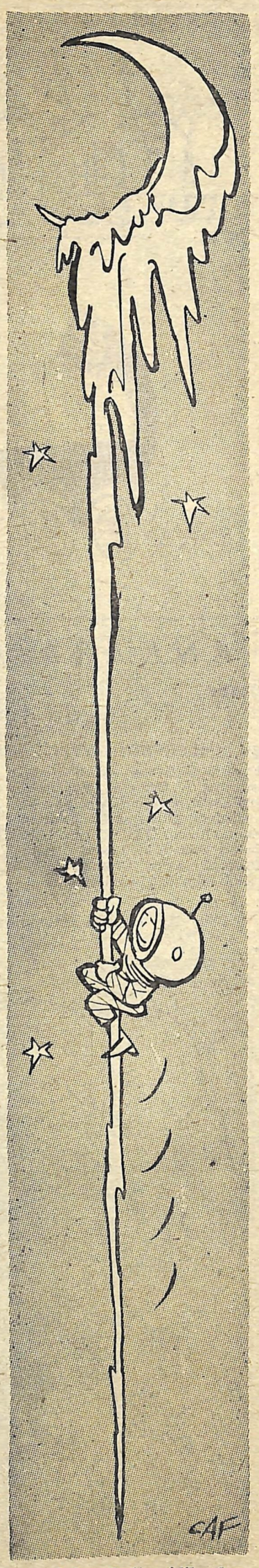

Ay'a şubatta gidilecek
— Gazeteler —